

Kandidater Mørebenken

Partiledere i Møre og Romsdal

Fylkestinget Møre og Romsdal

Nordmøre 2. juli 2025

Storingsvalget 2025 - forventningsbrev fra Nordmøre

Nordmøre regionråd IPR er det interkommunale politiske samarbeidet for kommunene Aure, Averøy, Gjemnes, Kristiansund, Smøla, Sunndal, Surnadal og Tingvoll.

Hovedmålet i Nordmørsstrategien er samarbeid for et attraktivt og bærekraftig Nordmøre. Som kommuner og samfunn er vi inne i en utfordrende tid på mange områder som er viktige enkeltvis og sammen. Nordmøre regionråd ønsker med dette forventningsbrevet å fremheve sentrale saker som direkte og indirekte er ekstra viktige for næringsliv og innbyggere på Nordmøre.

Samferdsel

Møre og Romsdal har høyest eksport av varer og tjenester per sysselsatt i Norge. Fylket har dessverre en del tydelige stagnasjonstrekk, noe som også gjelder Nordmøre. I følge Menon (32/24 Eksportmeldingen 2024) er det store kommuner som har størst eksport totalt (utenom olje og gass), men det er distriktskommunene som har høyest eksportintensitet i kroner per sysselsatt i næringslivet. Vi har en veginfrastruktur som er blant de dårligste i Europa, noe som gjør at vi har høyere transportkostnader enn våre konkurrenter.

- Kommunene på Nordmøre satte styrking av fylkesveiene som den viktigste overordnede saken til NTP 2025-2036. **Møre og Romsdal er et av fylkene som har størst etterslep på fylkesveiene** beregnet til hele kr 18 milliarder. I tillegg har regionen sentrale undersjøiske tunneler som har etterslep på vedlikehold eller utbedringer, og det er flere utsatte broer som kan bli stengt dersom ikke vedlikeholdes økes. I tillegg til å være den mest sentrale delen for næringstransporten ute i distriktene, så er fylkesveinettet en **svært viktig del av å holde oppe samfunnskritiske funksjoner** som handler om sikkerhet og fremkommelighet for helse, brann og redning, matproduksjon og ikke minst i beredskapssammenheng i den urolige tiden vi nå er inne i.

- I NTP 2025-2036 ble strekningen **E39 Bjerkaset – Astad vedtatt gjennomført i første periode**. Vi er veldig fornøyd med at det er enighet om veialternativet med 2,1 km tunnel. Nordmøre forventer at dette viktige prosjektet prioriteres så snart som mulig i kommende statsbudsjett. Stedsvis strekninger på **riksvei 70** mellom Oppdal og Kristiansund inngår også i første periode av gjeldende NTP, der spesielt utbedring *av gjenstående to bruer i Sunndal og oppstart av planer for økt trafikksikkerhet i Ålvundfjorden* er sentralt for både innbyggere, næringsliv og regionutviklingen. Det er veldig gledelig å få meldingen om at arbeidet med Fale bru nå kan startes opp.
- **Fergefri E39** vil gi en mer forutsigbar og konkurransedyktig transportkorridor for næringslivet. **Verdiaksen E39 til Trondheim må styrkes ved fergefri kryssing av Halsafjorden**. Dette er strategisk viktig, ikke bare for Trøndelag og Møre og Romsdal, men også for områdene videre nedover Vestlandet.
- **Staten må finansiere kostnadene ved drift av fylkesveifergene**. Et næringslivsfylke og fergefylke som Møre og Romsdal er avhengig av et godt fungerende fergetilbud. Fylkeskommunen mangler rundt kr 250 millioner for å drifte dagens fergetilbud, noe som fører til at det er andre tjenesteområder som reduseres. Selv med et fergetilbud over nasjonal norm så har Møre og Romsdal fortsatt flest gjenstående kjøretøy i fergesambandene, noe som betyr at tilbudet fortsatt er for lavt i forhold til det faktiske behovet. Møre og Romsdal har forholdt seg til forventninger og krav om elektrifisering av fylkesveifergene, noe som har ført til store investeringer i nye ferger og kostbare fergekaier. Dette er en uholdbar situasjon og staten må fullfinansiere de økte kostnadene elektrifiseringen medfører.
- **Rammebetingelsene for fylkeskommunale fergeavløsningsprosjekter må styrkes gjennom økning til 40 års bompengeperiode**. Næringslivet i Møre og Romsdal skaper store verdier for Norge. En av barrierene for økt verdiskaping er alle fergesambandene som utgjør store flaskehalser for næringstransport, utveksling og rekruttering av arbeidskraft og som begrenser størrelsen på bo- og arbeidsmarkeds-regionene. I dag medfører statens måte å regne samfunnsnytte på at det er prosjekter i trafikksterke og sentrale strøk som blir prioritert. For viktige fergeavløsningsprosjekter ute i distriktene, hvor verdiene skapes, vil en lengre periode på 40 år for nedbetaling av bompengelån også føre til å redusere bom-avgiften betydelig, som igjen øker trafikkgrunnet og samfunnsnyttene i prosjektene.
- **Styrking av fylkeskommunens kostnader for elektrifisering av kollektivtilbudet**. I de krevende økonomiske tidene som fylkeskommunene og kommunene nå opplever, så fører økte kostnader ved at kollektivtilbudet elektrifiseres til at rutetilbudet faktisk reduseres. Dette er spesielt uheldig for ungdom og blir en ond sirkel som igjen fører til at færre reiser kollektivt, en særdeles uønsket utvikling.

Kraftsituasjonen

Møre og Romsdal vil få betydelig økt underskudd på kraft i årene som kommer, og Nordmøre er ikke et unntak. Det er nødvendig med økt tilgang på fornybar kraft for at nærings- og samfunnsliv skal være med i den grønne omstillingen av både eksisterende arbeidsliv og som grunnlag for ny grønn industri- og næringsutvikling. Tilgangen til kraftnettet for det verdiskapende kystbaserte næringslivet er også en stor utfordring.

- Det er behov for økt lokal fornybar kraftproduksjon, men **dagens skatte- og avgiftsordninger må styrkes** for at kommunene skal finne det attraktivt nok å fremme landbaserte vindkraftutbygginger og ny vannkraftutbygging. Vertskapskommuner for kraftproduksjon må sikres tilstrekkelige insentiver for at de skal være villig til å ta på seg ulempene det medfører. De må oppleve at deres innsats for økt kraftproduksjon betyr noe for landet som helhet. Regionrådet viser her til «Resolusjon om landbasert vindkraft» fra LNVKs landsmøte datert 21.05.25, «Resolusjon Trøndelag og Møre og Romsdal: Oppgradering av eldre vannkraftverk krever bedre konsesjons-kraftregler» fra LVKs regionmøte datert 28.1.2025, og «Resolusjon Trøndelag og Møre og Romsdal: Maksimumsverdi for eiendomsskatt på store kraftanlegg må heves og på sikt fjernes» fra samme regionmøte i LVK, også datert 28.1.2025.
- Kommunene ser nå at utviklingen går mot at staten tar ansvar for sentralnettet og overlater til lokale og regionale selskap å bygge ut resterende nett til forbruker. Lokale kraftselskap har ikke midler til å ta en enda større rolle i nettutbyggingen. **Staten må bidra til utbyggingen av den regionale og lokale infrastrukturen også langs kysten** der eksportrettet næringsvirksomhet innen maritim, marin/oppdrett samt olje og gass er avgjørende for norsk verdiskaping. Både havbaserte vindkraftanlegg og elektrifisering av offshore installasjoner er satsingsområde for norske styresmakter, og dette krever god og sikker tilgjengelighet til kraftnettet langs kysten.
- Statkraft har vært i kontakt med kommunene for å høre om viljen til å vurdere å bygge ut landbasert vindkraft. Tilbakemeldingen fra kommunene er at **linjene må på plass før det eventuelt er aktuelt å bygge ut vindkraft.**
- **Saksbehandlingstiden for nye tiltak og prosjekter må drastisk reduseres.** Det må samtidig opprettes et hurtigspor for «gryteklare» prosjekter. På Smøla kommune skal vindkraftanlegget fornyes, men dessverre blir ikke kraftpotensialet utnyttet. Hadde **nytt anlegg og nettutvikling vært parallelle prosesser** kunne anlegget ha produsert med dobbel kapasitet. Så det haster med å få på plass overføringslinjer.

Kommunenes tjenesteproduksjon og samfunnsberedskap

Kommunenes utfordrende økonomiske situasjon gir sårbare kommuner. Dette gjelder på flere tjeneste- og samfunnsområder. Kommunene opplever at det kan være manglende fagkompetanse i tjenestene, spesielt er det krevende å rekruttere helsepersonell. Kommunene har høyt sykefravær, og kostbare løsninger ved innleie av sykepleiere tapper kommuneøkonomien ytterligere. Det er økende vekst i brukere, ikke bare som følge av flere eldre, men også blant yngre (0-49 år) øker bruken av omsorgstjenestene.

- **Økt satsing på forebyggende arbeid innen psykisk helse og helsevern.** Ressurskrevende brukere utgjør en stadig større del av omsorgsbudsjettene, og ordningene innen tvungen psykisk helsevern er krevende for kommunene. Refusjonsordningen må bedres slik at reelle kostnader dekkes. I tillegg må reglement på utskrivningsklare pasienter i denne gruppen tilpasses. I en av kommunene på Nordmøre går hele 20% av rammen for psykisk helse og rus til 1 av 8 brukere. Kommunene ser stort behov for økt satsing i det forebyggende arbeidet, samtidig som kommunene på Nordmøre ønsker å styrke samarbeidet innen helsetjenestene.
- Kommunene opplever økende statlig styring med normer og krav i tjenestetilbudene. Dette er veldig ressurskrevende for kommunene, og **økende statlig detaljstyring må reduseres**. I tillegg **må finansiering av lovpålagte nye tjenester fullfinansieres med statlige midler**.
- Totalberedskapsplanen må også inkludere den samlede beredskapen ute i kommunene.
 - **Både kraft- og matproduksjon er viktig inn i samfunnsberedskapen.** Kystkommunene er viktige for matproduksjonen i Norge. Det må være forutsigbare ordninger for matproduksjonen til havs og på land som kan sikre fastere rekruttering og bosetting i både by og land. Naturressurs- og vertskommuner må ha fordeler av å stille ressurser til disposisjon (ref. avsnittet om Kraftproduksjon).
 - **Sårbare kommuner utfordrer den samlede samfunnsberedskapen.** I dette inngår beredskapen rundt informasjonssikkerhet, håndtering av tilfluktsrom, beredskaps- og evakueringsplaner samt kommunal infrastruktur i forhold til økende klima-, miljø- og naturutfordringer.

Nordmøre regionråd forventer at vår nye Mørebenk prioriterer styrket innsats overfor å:

- Ta igjen vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene, som også er kritisk for beredskapen i kommunene.
- Sikre raskest mulig realisering E39 Astad – Bjerkeset og riksvei 70 gjennom Sunndal som prioritert prosjekt i første periode av NTP.
- Fergefri E39 er sentralt for næringslivet og verdiaksen E39 til Trondheim må styrkes ved fergefri kryssing av Halsafjorden
- Styrke fylkeskommunenes økonomi for å fullfinansiere fylkesfergedriften og for å dekke inn de økte kostnadene som følge av elektrifisering av kollektivtilbudet.
- Styrke rammebetingelsene for fylkeskommunale fergeavløsningsprosjekter med 40 års bompengeperiode.
- Styrke dagens skatte- og avgiftsordninger for at kommunene skal finne det attraktivt å fremme utbygginger av fornybar energi.
- Staten må bidra til utbygging også av den regionale og lokale infrastrukturen for kraft også langs kysten.
- Saksbehandlingstiden for nye tiltak og prosjekter for kraftutbygging må drastisk reduseres, og planer for nye anlegg og nettutvikling må ha parallelle prosesser.
- Kommunene må gjøres mindre sårbare gjennom å få styrket økonomi og økt handlingsrom, spesielt innenfor helse- og omsorgssektoren.
- Den statlige detaljstyringen må reduseres.
- Staten må fullfinansiere lovpålagte nye tjenester.
- Kommunenes utfordrende situasjon innen både fagkompetanse og økonomi, betydningen av matproduksjonen langs kysten og sikker krafttilgang må inn i vurderingene om Totalberedskapen.

Nordmøre regionråd IPR forventer god dialog fremover gjennom å dele informasjon og kunnskap om det som skjer i kommunene, og nordmørskommunene ser frem til godt samarbeid om de viktige politiske sakene i tiden som kommer.

Med vennlig hilsen

Ingrid O. Rangønes, leder, ordfører Averøy kommune

Ståle Refstie, nestleder, ordfører Sunndal kommune

Henning Torset, ordfører Aure kommune

Knut Sjømæling, ordfører Gjemnes kommune

Kjell Neergaard, ordfører Kristiansund kommune

Svein Roksvåg, ordfører, Smøla kommune

Hugo Pedersen, ordfører Surnadal kommune

Ingrid Waagen Rimstad, ordfører Tingvoll kommune